

Arqueologia

Fòssils, artefactes prehistòrics i vestigis romans

Un recorregut per quatre destacats jaciments arqueològics de les comarques gironines: el Camp dels Ninots de Caldes de Malavella, el poblat neolític de la Draga, a Banyoles, les Coves de Serinyà i el jaciment romà de Can Faust, a Aiguaviva

Joan Abad, Albert Aulines, Marc Franch i Ivan Bustamante (Associació Arqueològica de Girona / ArqueoNat)

Per iniciativa del nostre company Jordi Casadevall, aquest passat estiu hem visitat una llarga sèrie d'excavacions efectuades en jaciments arqueològics gironins de llarga tradició, que han desvetllat amb el pas dels anys moltes incògnites, respecte als antics pobladors de la nostra terra i dels animals que l'habitaven en un remot passat; jaciments que han generat una gran quantitat de literatura científica: el Camp dels Ninots (Caldes de Malavella), el poblat neolític de La Draga (Banyoles), les Coves de Serinyà i el jaciment romà de Can Faust, a Aiguaviva, excavació patrocinada per l'Ajuntament d'aquest municipi, a cavall de la Selva i el Gironès, actualment en el seu segon any d'investigació, i que contenia una agradable sorpresa per a nosaltres, que som paleolítistes. En totes elles ens vam sentir molt ben acollits, fet que remarcuem i els donem les gràcies públicament als arqueòlegs aprofitant la confiança que ens dispensa el *Dominical* del *Diari de Girona*.

Al jaciment del Camp dels Ninots ens va atendre Gerard Campeny, codirector de l'excavació, responsabilitat tècnica compartida amb l'arqueòleg Bruno Gómez de Soler. El Camp dels Ninots de Caldes de Malavella és un volcà d'explosió freatomagmàtic d'edat pliocena en el qual posteriorment s'hi va formar un llac. Les particulars condicions geològiques, corresponents a una sedimentació lacustre, el fan ideal per a la preservació de fòssils: hi apareixen esquelets complets i en connexió anatòmica. El projecte d'investigació es va iniciar l'any 2003 i els resultats obtinguts són extraordinaris. La gran quantitat de fòssils recuperats fins ara, en una super-

fície que ocupa aproximadament 250.000 m2, fan d'aquest jaciment un indret indispensable per a conèixer els darrers 3 milions d'anys de la nostra història. El conjunt de fòssils recuperats proporciona dades directes referents a l'entorn biològic i climàtic del nord-est peninsular durant el Pliocè i permet contraposar-les als canvis climàtics produ-

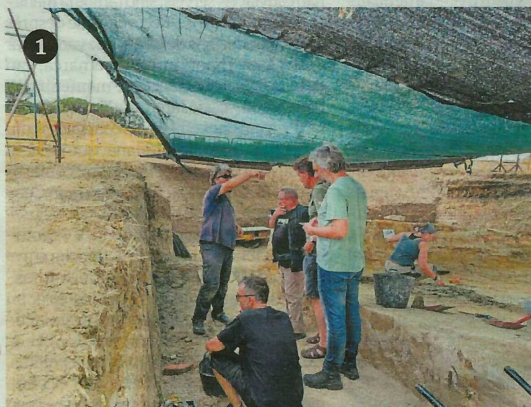
ïts a Europa en els darrers 3 milions d'anys.

Als jaciments de Serinyà, on actualment hi ha en procés dos projectes d'investigació, ens van atendre Manuel Vaquero, Julià Maroto, Joaquim Soler, Isaac Ruffi i Narcís Soler, donant-nos tona mena d'explicacions. Les Coves de Serinyà, el seu conjunt, va ser descobert a mitjans del segle XX. En formen

part Mollet I, Mollet II, Mollet III, la Cova d'en Pau, Arbreda II i el Cau del Roure. Les coves són el resultat, per una banda, de la formació del travertí a través de la deposició de carbonat de calci de l'aigua; i per un altra, dels processos que més tard dissoldrien, amb aigua, aquest mateix travertí. La cronologia del jaciment és molt àmplia i comprèn des del paleolític mitjà i paleolític superior passant pel neolític antic, neolític mitjà i final, el calcolític i fins el bronze final.

Al llarg del paleolític va ser utilitzat com a refugi per animals, per l'home de Neanderthal i per l'home modern. Durant el neolític es va utilitzar com a lloc d'enterrament. Les restes trobades pertanyen al període del paleolític mitjà (250.000 BP) i paleolític superior (40.000 BP-9.000 BP). Josep Maria Corominas, el seu descobridor, en va iniciar les excavacions. Dins del jaciment es poden visitar la cova de Reclau Viver, la cova de l'Arbreda i la cova de Mollet.

El 1944, Corominas va començar a treballar a la cova del Reclau Viver, feina que es va allargar fins el 1948. Durant els anys 40 i 50, també va dur a terme excavacions en una altra cova propera, que era la de Mollet I. Els anys següents es van investigar petits caus i coves, com la cova de Pau, el Cau del Roure, la cova de l'Arbreda, la Cova de Mollet III... Entre 1975 i 1987, les excavacions van passar a ser dirigides pel Centre d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació de Girona i la Generalitat de Catalunya. Des del 1996 fins a l'actualitat s'han reprès els treballs d'excavació i investigació, ara dirigits des de la Universitat de Girona i amb el suport d'institucions com el Museu d'Arqueologia de Cata-

lunya-Girona, el Museu Arqueològic de Banyoles i el Consell Comarcal del Pla de l'Estany.

Xavier Tarradas ens va atendre al jaciment arqueològic de La Draga, que és un dels assentaments d'agricultors i ramaders més antics del nord-est de la península Ibèrica i un dels primers poblats neolítics lacustres d'Europa (5400-4900 aC). Pertany al període conegut com a neolític cardial, nom donat pel tipus de decoració present a la ceràmica, que era feta amb l'ajuda d'una vora de petxina dentada (*cardium* en llatí) quan la pasta dels atuells encara era fresca. El jaciment es troba a la vora oriental de l'estany de Banyoles i va ser descobert l'any 1990 per un de nosaltres (J. A.) quan construïen la Vila Olímpica.

Durant la seva ocupació, el poblat tenia la forma d'una península que s'endinsava a l'estany, amb un pendent suau i continuat. A partir de les prospeccions, se suposa que tenia una extensió aproximada d'uns 8.000 metres quadrats. La particular situació del jaciment en una zona humida, en permanent contacte amb el nivell freàtic, ha propiciat una excepcional conservació dels materials orgànics, des dels pilars de fusta de les cabanes fins a eines (mànecs d'aixa, falçs, pals cavadors...), restes de cistelleria o fins i tot cordes. Aquest fet fa que la Draga sigui un dels jaciments cabdals per a estudiar el neolític europeu. Actualment els treballs d'excavació es duen a terme des del Museu Arqueològic de Banyoles (MACB), amb la col·laboració d'altres institucions com el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), la Universitat Autònoma de Barcelona

La Draga és un dels jaciments cabdals per a estudiar el neolític europeu

Un estiu de visites de l'Associació Arqueològica de Girona a jaciments de la província 1. Gerard Campeny ens atén al Camp dels Ninots i ens dona tota mena d'explicacions sobre aquest excepcional jaciment paleontològic de 3 milions d'anys 2. Gerard Campeny (a l'esquerra) i l'equip AAG/Arqueonat al Camp dels Ninots 3. Julià Maroto (al centre de la imatge) a la cova de l'Arbreda de Serinyà 4. Narcís Soler (primer a l'esquerra), Joaquim Soler (tercer a la dreta) i Isaac Ruffi (primer a la dreta) amb l'equip de l'AAG/Arqueonat al Parc de les Coves Prehistòriques de Serinyà 5. Albert Guevara, a l'interior de la sitja, i Carla Carré durant els treballs d'excavació al jaciment de Can Faust. 6. Xavier Tarradas, al centre de la imatge, ens informa in situ de les darreres novetats arqueològiques d'aquest estiu a La Draga. / ASSOCIACIÓ ARQUEOLÒGICA DE GIRONA/ARQUEONAT

(UAB), el Museu Arqueològic de Catalunya (MAC) i el Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya (CASC).

El Parc Neolític de la Draga funciona des de l'any 2000. Tant els escolars com els grups turístics hi poden experimentar com era la vida al neolític gràcies a les cabanes reconstruïdes i a les activitats centrades en la vida quotidiana dels antics pobladors.

Ens atén l'arqueòleg Albert Guevara i Molina, membre del nostre centre d'estudis i director de les excavacions del jaciment romà de Can Faust, que se situa al terme municipal d'Aiguaviva, al nord de la depressió de La Selva, a uns 100 m al sud-est del mas que li dona nom. La proximitat amb el volcà de La Crosa - a uns 500m del cràter - fa que la geologia dels terrenys on s'emplaça el jaciment estigui formada per sediments freatomagnètics del quaternari de diversa granulometria, originats per les successives erupcions del volcà.

Aquest enclavament arqueològic, amb vestigis materials de l'època augustal (August, primer emperador de Roma: 27 aC -14 de l'era actual) es va descobrir l'any 2014, a través de la visualització d'ortofotografies amb el programa Google Earth, concretament de l'any 2012, junt amb les del visor digital Vissir 3 de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC), amb les imatges dels anys 2011 i 2015. A partir d'aquestes fotografies aèries es va poder detectar en els camps propers a Can Faust un registre format per una vintena d'alteracions cromàtiques de forma circular, originades pel creixement desigual dels conreus. Aquestes anomalies en el creixement dels cultius,

en alguns casos són indicadors que en el subsòl s'hi amaga una estructura negativa o positiva. En aquest sentit, si es tracta d'una estructura en negatiu, és a dir excavada en el subsòl, com és el cas de les sitges, les plantes que hi arrelen presenten un creixement més notable a causa de la major retenció d'humitat del sòl. En canvi, les que ho fan sobre estructures en positiu, com murs de pedra, el seu creixement és més inconsistent.

Visitem Can Faust el dia 21 d'agost, on hi trobem els arqueòlegs Albert Guevara, Jordi Oliver, Jordi Turón i Carla Carré, centrats en l'excavació de tres sitges alineades al camp d'oest a est. La situada més a l'est estava recoberta per un túmul de pedres i, enmig d'aquestes, Marc Franch ens fa saber que hi sobresortia una destrala de mà prehistòrica: és un pic amb la punta desviada, tallat sobre la meitat d'un còdol procedent del riu Ter, semblant als localitzats durant l'excavació del jaciment Domeny/autopista, el director de la qual va ser un de nosaltres (A. A.), on s'hi van censar milers d'utils de pedra atribuïts a *Homo neandertalensis*, entre ells, alguns macroinstruments com el de la cobertura de la sitja, datats el 2014 en una cronologia relativa situada a l'entorn dels 100.000 anys.

Dues cultures humanes, separades per un abisme temporal, coincideixen en un punt minúscul del terme municipal d'Aiguaviva. És una notícia extraordinària, que convida a la reflexió i que encaixa plenament amb el contingut d'un llibre que vam publicar el 2014, titulat *Vivim sobre antics vestigis*, prologat per Alfons Petit, redactor en cap d'aquesta publicació setmanal.

